

KÜRESELLEŞEN SAĞLIK VE KADIN SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ

Hediye ARSLAN ÖZKAN*, Şefika ÖZBEK**, Ayşe Gül BURSA**

Küreselleşme, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayların, başka noktalardaki olayları etkilemesiyle toplumsal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşmasıdır. Ekonomik, siyasi/güvenlik (uluslararası terörizm, silahsızlanma, organize suçlar, uyuşturucu ticareti), teknolojik/iletişimsel, çevresel/demografik, kültürel etkileşim boyutlarına sahip olan küreselleşme, tüm diğer meslekleri etkilediği gibi hemşireliği ve hemşirelik eğitimi de etkilemiştir. Küreselleşme ile birlikte özellikle kadın ve çocuklar; savaşlar, göçler, işsizlik ve yoksulluktan çok daha fazla etkilenmektedir, bu nedenle kadın ve çocuk sağlığı hemşirelerine oldukça fazla roller düşmektedir. Sağlık sorunlarındaki bu değişimlere önlem olarak tüm dünyada ve Türkiye’de, kadın sağlığının iyileştirilmesine ve her yaşta kadınların, sağlık ekibi tarafından bakım almalarına yönelik politikalar ve stratejik eylem planları oluşturulmuştur. Kadın ve çocuk sağlığında meydana gelen değişimler ve oluşturulan eylem planları, kadın sağlığı hemşireliği eğitiminin ve çalışma alanlarının daha aktif olacak şekilde geliştirilmesini gerektirmektedir.

Küreselleşme, toplum sağlığını, kadın ve çocuk sağlığını, hemşirelik uygulamalarını ve hemşirelik eğitimi sosyal, politik, ekonomik, çevresel, kültürel yönlerden olumlu ve olumsuz olarak etkilemektedir. Bu açıdan baktığımızda kadın sağlığı hemşireliği kapsamında infertilite, ürojinokoloji, jinekoloji ve jinekolojik onkoloji, cinsel sağlık, perinatoloji ve menopoz gibi özel alanlarda, göçler ve savaşlar sonrası ortaya çıkan küresel sağlık sorunlarıyla mücadele edebilecek hemşireler için lisans ve lisansüstü eğitimlere, sertifika programlarına gereksinim duyulmaktadır. Bu makale küreselleşen sağlığın, kadın sağlığı hemşireliği ve eğitimine, kadın sağlığı hemşirelerinin rollerine etkilerini irdelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Hemşirelik eğitimi, kadın sağlığı, küreselleşme; küreselleşen sağlık.

Globalization of Health and Women's Health Nursing

Globalization is the intensification of social relations in a global scale through the events that occur in one part of the world having direct or indirect effects on the other events happening in the other parts of the world. Furthermore, globalization -which has economic, political/security (international terrorism, disarmament, organized crimes, drug trafficking) technological/communicational, environmental and demographical, cultural interactive dimensions- has influenced the field of nursing and nursing education as much as the other working areas.

Because of globalization, especially children and women are much more affected today by wars, migrations, unemployment and poverty. That is why the roles and responsibilities of the nurses in children and women's health sections have been gaining more and more importance day by day. As a precaution for the changes in the health problems, in Turkey and all around the world, there have been policies and strategic action plans specifically made for the enhancement of women's health and provision of health services for women at any age by the medical teams. The changes in the children and women's health and actions plans for these necessitate the advancement of women's health nursing education and its working areas actively.

Globalization affects both positively and negatively the community health, children and women's health, nursing practices and nursing education in some aspects: socially, politically, economically, environmentally and culturally. In this regard, we are in need of undergraduate and master studies, and certification programmes for the nurses who could handle global health problems resulting from war and migration and could also concentrate on some specific areas: infertility, urogynecology, gynecology and gynecological oncology, sexual health, perinatology and menopause. This review conducted to investigate of the globalazition health impact on women's health nursing education and roles of women's health nurses.

Key words: Nursing education, women's health, globalization; globalazation of health.

*Yeditepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Bölüm Başkanı, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları AD, Prof. Dr.,

**Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi (YL öğrencisi),

e-mail: sef_erkol@hotmail.com

GİRİŞ

Küreselleşme, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayların, başka noktalardaki olayları etkilemesiyle toplumsal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşmasıdır. Küreselleşme, son yirmi yılda en fazla konuşulan kavramlardan biri olmasına karşın yeni bir süreç olarak kabul edilemez, bilginin, malların, sermayenin, olgu ve kavramların dünya çapında coğrafi, ekonomik, politik sınır tanımaksızın yayılması, dolaşmasıyla gelişen uluslararası bağımlılık süreci olarak tanımlanmaktadır (Yıldız 2010; Kahraman A, Bolışık B. 2014).

Küreselleşme yararlılıkları ve sınırlılıkları ile sağlığı, toplumsal yapıları, çevreyi, bilim ve teknolojiyi etkilediği kadar eğitime ve eğitim haklarına da yansımıştır. Ekonomik, siyasi/güvenlik (uluslararası terörizm, silahsızlanma, organize suçlar, uyuşturucu ticareti), teknolojik/iletişimsel, çevresel/demografik, kültürel etkileşim boyutlarına sahip olan küreselleşme, tüm diğer meslekleri etkilediği gibi hemşireliği ve hemşirelik eğitimini de etkilemiştir (Bayık Temel 2011). Küreselleşme, hemşireliğin bilgisi ve eğitiminde üç tür değişiklik yaratmıştır; bilginin doğası, eğitim kurumlarının ve hemşirelik eğitiminin yapısı değişmektedir (Herdman 2011). Küreselleşmenin sağlığa olan olumsuz yansımaları ise bireysel ve kolektif çabalarla, bilimsel bilgi üretimi, sosyal bilinç ve politik güçlerin kullanımı ile engellenebilir (Davidson, Meleis, Daly ve Douglas, 2003). Bu nedenle küreselleşmeye bütünüyle taraftar olmak veya karşı olmak yerine, küreselleşmenin olumsuz etkilerini azaltacak ulusal ve uluslararası önlemlere katkıda bulunmak en akılcı yol olacaktır (Ersin ve Bahar 2013).

Küreselleşme sürecinde özellikle Amerikan ve İngiliz hemşirelik bakım modelleri ve eğitim sistemleri diğer ülkelerin hemşirelik eğitim sistemlerini etkilemiştir (Ulutaş 2011). Küresel olarak yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamdaki değişimler ile bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler, ülkelerin sağlık politikalarına yön vermiş, beraberinde sağlık çalışanlarının rol ve sorumluluklarında bazı değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda kadın sağlığının geliştirilmesi, korunması, gerektiğinde tanı ve tedavisinin sağlanması ve rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi süreçlerinde aktif rol oynayan, perinatoloji alanında çalışan hemşirelerin rol ve sorumluluklarında bazı değişimler yaşanmıştır ve yaşanmaya devam etmektedir (Kurjak, Di Renzo, Stanojevic 2010; Eroğlu ve Koç 2012). Hegwary küresel sağlığı geliştirmek için; sağlığı etkileyen sosyal koşullar, çocuk ve adolesan sağlığı, aile planlaması, enfeksiyon hastalıklarını önleme, madde bağımlılığı, fiziksel ve mental

sağlık, sağlık sistemleri ve toplum arasındaki bağlantı, sağlık durumlarını ölçmek için yöntemler belirleme olmak üzere sekiz mücadele konusu tanımlamakta ve bu konuların eğitim programları içine yerleştirilmesinden söz etmektedir (Kaya 2010). Küreselleşme ile birlikte özellikle kadın ve çocuklar; savaşlar, göçler, işsizlik ve yoksulluktan çok daha fazla etkilenmektedir. Örneğin son yıllarda 14 milyon çocuğun Suriye ve Irak savaşlarından etkilendiği belirtilmiştir (UNICEF 2014), bu nedenle kadın ve çocuk sağlığı hemşirelerinin rollerinin farklılaşması ve gelişmesi gerekmektedir.

Dünyada Kadın Sağlığı ve Doğum Hemşireliği Eğitimi

Tüm dünyada ve Türkiye'deki kadınlarda sosyokültürel düzey arasındaki farklılıkların derinleşmesi sonucunda, sağlık bakımı ve sağlık sorunları, beklenmeyen hastalıklar ve ölümler artış göstermektedir. Ayrıca cinsel yolla bulaşan hastalıklarda, menenjit, hepatit gibi çeşitli enfeksiyon hastalıklarında yeniden artış gözlenmektedir. Kalp damar hastalıkları, beslenme bozuklukları, az hareketlilik, çeşitli kanser türleri, sigara, alkol ve madde bağımlılığı gibi çağımızın hastalıkları ile birçok ülke baş etmeye çalışmaktadır. Artan işsizlik ve yoksullukla uğraşmanın yanı sıra mental hastalıklar, kronik hastalıklar ve yoğun stresle mücadele edilmektedir. Yaşlı nüfus artışıyla birlikte sağlık bakım gereksinimleri de giderek artış göstermektedir. Sağlık sorunlarındaki bu değişimlere önlem olarak tüm dünyada ve Türkiye'de, kadın sağlığının iyileştirilmesine ve her yaştaki kadınların, sağlık ekibi tarafından bakım almalarına yönelik politikalar ve stratejik eylem planları oluşturulmuştur. Kadın ve çocuk sağlığında meydana gelen değişimler ve oluşturulan eylem planları, kadın sağlığı hemşireliği eğitiminin ve çalışma alanlarının daha aktif olacak şekilde geliştirilmesini gerektirmektedir (Topuksak, Kubilay 2010).

Amerika Birleşik Devletlerinde Kadın Sağlığı, Obstetrik ve Yenidoğan Hemşireleri Derneği (AWHONN) ve Ulusal Kadın Sağlığı Hemşireliği Derneği (NPWH), kadın sağlığı hemşireliğine özgü hemşirelik uygulamalarını, birey, aile ve toplumların gerçek ve potansiyel sağlık sorunlarının değerlendirilmesi, tanı ve tedavisinin sağlanması amacıyla uzmanlık bilgisi gerektiren, dinamik ve son derece özerk rolleri olan özel bir uygulama alanı olarak tanımlamaktadır (Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Nurses & National Association of Nurse Practitioners in Women's Health 2000; Curran 2002). Kadın sağlığı hemşireliği, kadınların tüm yaşamı boyunca ortaya çıkan sağlık sorunlarına, kadın merkezli bütüncül bir yaklaşım sağlayarak, hastalıkların önlenmesi, sağlığın korunması ve

geliştirilmesinde, eğitim, rehberlik/danışmanlık, kanıt temelli profesyonel bakım, araştırma ve bilimsel bilgi üretiminde görev alan önemli bir uzmanlık düzeyidir (Partovi Meran ve Hotun Şahin 2014). Kadın sağlığı uzman hemşireleri birçok alanda hizmet etmektedir. Bu alanlar eğitim, kişisel gelişim ve araştırma, rehberlik ve danışmanlık, üreme sağlığı gibi alanlarla sınırlı olmayıp doğumdan ölüme kadar yaşam boyunca sürmektedir. Kadın sağlığı hemşireleri aynı zamanda, sağlık bakımı için harcanan maliyeti azaltma ve toplum memnuniyetini arttırmada görev ve sorumluluklarını yerine getirerek bu alanda fazlasıyla katkı sağlamaktadırlar. Hemşireler bu görev ve sorumlulukları yerine getirme ve hedeflere ulaşabilmede değişen ve gelişen koşullara göre eğitim almak ve kendilerini geliştirebilmek için bazı olanaklara sahip olmalıdırlar. Kadın hastalıklarını önleme, kadın sağlığını koruma ve geliştirme için lisansüstü programların ve sertifika programlarının geliştirilmesi kadın sağlığı hemşireliğinde uzmanlaşmayı arttırmaktadır. Uzun süredir DSÖ dünya çapında hemşirelik eğitimlerinin güçlenmesini gerektiğini savunmaktadır, bu durum etkili bir hemşirelik bakımı ve uygulamalarında yetkinlik kazanmış lisans ve lisansüstü eğitimlerin organize edilmesini gerektirir (Partovi Meran ve Hotun Şahin 2014).

Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde kadın sağlığı alanında rol alan, hemşirelik alanında yüksek lisansını tamamlamış sertifikalı hemşireler, ebeler ya da kadın sağlığı pratisyen/uygulayıcı hemşireleri ileri düzey kadın sağlığı hemşireleridir. Bu hemşireler, görev alınacak bölge ve eyaletteki hemşirelik lisans kurullarının düzenlediği, yeterliliği belirleyen sınavlarda başarılı olması ve bu kurulların koyduğu hedef kriterleri taşıması koşullarıyla ileri düzey hemşirelik rollerini uygulayabilmektedirler. Yüksek lisans mezunu uzman hemşirelerin ve sertifika programlarını bitiren hemşirelerin eğitim içeriklerinin yaklaşık olarak benzer olmasına rağmen derslerde alınan krediler ve eğitim süresindeki farklılıklar (yüksek lisans en az 2 yıl, sertifika programları 6 ay ya da 1 yıl) ve eğitim yetkinliklerinin farklılıkları nedeniyle görev, yetki ve sorumluluklarında bazı değişiklikler görülmektedir. Uzman kadın sağlığı hemşirelerinin görev, yetki ve sorumlulukları daha kapsamlı olmasına rağmen sertifika program mezunu hemşirelerin görev, yetki ve sorumlulukları daha sınırlıdır. Sertifika program mezunu olan hemşireler cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesi ve bakımı, aile planlaması danışmanlığı, üreme sağlığı ve gebelik, doğum, doğum sonu ve yenidoğan bakımı gibi ana çocuk sağlığı alanlarında bakım hizmeti verebilirken, uzman kadın sağlığı hemşiresi sertifikalı hemşirenin hizmet sunduğu kısıtlı alanlara ek olarak kimi tanı tetkiklerini yapılabilme, kronik ve mental sağlık problemleri

yönetimi gibi daha geniş kapsamlı hizmet verebilmektedir. Lisansüstü ve sertifika programları, kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesi konusunda hemşirelerin ilgi ve becerilerini yükseltmek, üreme sağlığı, cinsel sağlık, meme kanseri, serviks kanseri gibi alanları kapsayan kadın sağlığı alanında teorik bilgiyi arttırmak ve bu teorik bilgiyi pratiğe döndürmek amaçlı sürdürülmektedir. Ayrıca yine kadın sağlığı alanı içerisinde yer alan kronik ve mental sağlık sorunlarında gelişmiş, yeterli donanıma sahip uzman hemşire yetiştirmektedir (Güngör, Rathfisch, Kızılkaya Beji 2013).

Hemşirelik eğitimi ve hemşirelik hizmetleri pek çok ülkeye göre oldukça gelişmiş olan ABD kadın sağlığı hemşireliğinde öncü olmuştur. Bu sebeple ABD hemşirelik eğitim sistemi incelenerek, ülkemizdeki kadın sağlığı alanında hemşirelik eğitim sisteminde uzmanlaşma programlarının gerekli konularda düzenlenmesi ve sistemin oturtulması amaçlanmaktadır (Partovi Meran ve Hotun Şahin 2014).

Dünyada pek çok hemşirelik okulu teknoloji değişimi, öğrenci, öğretim elemanı değişimi ve kültürlerarası araştırma projeleri yürütme gibi farklı etkinlikleri karşılıklı işbirliği ile yürütmektedirler (Duffy ve Ark. 2003). Avrupa reform hareketi hemşirelik eğitimini de etkilemiş, birçok ülkede mesleğe başlama, hemşirelik lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında akademik derecelerde standartlar ve kalite güvenliği standartları ile harmonizasyon sağlanmıştır. Bazı ülkelerde temel hemşirelik eğitimi için program açısından hala çeşitlilikler varken Avrupa Birliğine üye ülkeler hemşire eğitimi standartlarını uygulamaya koymuştur. Avrupa Birliğine üye ve üyeliğe aday ülkeler arasındaki hemşirelik öğrencilerinin ülkelerarası değişimleri ile mesleki açıdan başka ülkelerdeki hemşirelik uygulamalarını gözlemleme, tecrübe edinme, araştırma, inceleme fırsatı Erasmus adlı değişim programıyla sunulmuştur. Bu programa katılan ülkelerdeki araştırmalar ve alınan dereceler mesleki olarak akademik kabul edilmektedir. 2001 yılından itibaren ülkemizin de hemşirelik eğitiminde kurumlar arasında eğitim, öğretim, işbirliği oluşturma, program ve altyapı oluşturma, uygulamalı etkinlikler, toplum bağlantılarını sağlama ve akademik personel yetiştirme gibi amaçları içeren program içeriklerini desteklemesiyle Erasmus programı uygulanmaktadır (Bayık Temel 2011).

Ülkemizde Kadın Sağlığı ve Doğum Hemşireliği Eğitimleri

Ülkemizde lisans seviyesindeki hemşirelik eğitimi 1955 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nun açılmasıyla başlamıştır. Daha sonra 1961 yılında Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü kurulmuştur. Enstitünün kuruluş amaçları, hemşirelik bilgisini arttırmak, görüşlerini geliştirmek, öğretmen ve yönetici olarak gelişmelerini sağlamak, hemşireliğin özel bir dalında uzmanlaşmalarını desteklemek ve meslekte iyi yetişmiş eleman sayısını arttırmak olarak planlanmış ve uygulanmıştır. Böylelikle hemşirelikte özel bir alanda uzmanlaşmanın ilk adımları atılmıştır. 1961'de açılan Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu ve Ege Üniversitesi-Bilim uzmanlığı, Doktora, Doçentlik, Profesörlük gibi akademik unvanlar kazandırılmasına öncülük yapmışlardır. Daha sonraki yıllarda Sivas, Erzurum Atatürk, GATA, Marmara ve Dokuz Eylül Hemşirelik Yüksekokulları lisans eğitimine-başlamışlardır. Kadın sağlığı alanında yüksek lisans programından mezun olan hemşirelerin büyük çoğunluğu hastane ya da farklı kurumlarda çalışırken, doktora mezunlarının büyük kısmı hemşirelik ya da ebelik okullarında akademisyen olarak çalışmaktadır (Arslan, Çıtak, Potur Coşkuner 2004).

Sağlık bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte hemşirelik mesleği ile ilgili birim ve alanlarda yetki belgesi alınacak eğitim programlarının düzenlenmesi, uygulanması, koordinasyonu, belgelendirme ve tescili ile kredilendirme ve yetki belgelerinin iptali gibi hususlar düzenlenmiştir. Yönetmelikte, hemşirenin genel görev, yetki ve sorumluluklarının yanı sıra kadın sağlığı hemşiresinin de görev ve sorumlulukları tanımlanmış, ancak kadın sağlığı hemşireliğine ilişkin özellik taşıyan birim ve alanlar tanımlanmamıştır (Hemşirelik Yönetmeliği 2011).

Yönetmelikte, kadın sağlığı hemşiresinin görev ve sorumlulukları arasında;

- Çiftlere, gebelik öncesi eğitim ve danışmanlığını yapma,
- Kadının gebelik dönemine özgü bakım ve izlemlerini yapma,
- Gebelikte gelişebilen riskli durumları erken dönemde fark etme ve önerilen tedavileri uygulama ve gerektiğinde sevk etme,
- Doğumun uygun koşullarda yapılması için hastayı yönlendirme,
- Doğum eylemiyle ilgili normalden sapmaları izleme ve bildirme,
- Yenidoğan bebeğin bakımını ve muayenesini yapma,

- Erken ve geç lohusalık döneminde anne ve yenidoğan bakımını yapma,
- Ana çocuk sağlığının korunup geliştirilmesinde kadına eğitim ve danışmanlık yapma yer almaktadır (Hemşirelik Yönetmeliği 2011).

Ülkemizde 2010 yılında kabul edilen hemşirelik yönetmeliği, 2011 de değişikliğe uğrayarak; lisansüstü mezunlarının, temel hemşirelik rollerinin yanı sıra uzmanlığını yaptığı alana yönelik klinik bilgi ve becerilerini uygulaması, sağlık araştırmaları yapması, danışmanlık hizmetlerinde bulunması, sağlık eğitim hizmetlerinin programlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi, uzmanlık alanında rol ve sorumluluk alması yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Bunlara ek olarak, hastalara uygulanan tıbbi tanı ve tedavi işlemlerine ilişkin karşılaşılan kritik durumlarda, uygun kararın verilmesinde hemşirelere danışmanlık yapması, meslekî gelişimleri açısından hemşirelere yardımcı olması ve uzmanlık alanı ile ilgili ve etik konularda kişi, kurum ve kuruluşlara danışmanlık ve birliktirlik yapması, çalıştığı kurumda araştırmalarla ilgili etik komitede görev alabilmesi yönünde getirilen yeni eklemeler ile lisansüstü mezunlarının rol ve sorumlulukları genişletilmiştir (Hemşirelik Yönetmeliği 2011). Fakat ne yazık ki ülkemizde kadın sağlığı alanında uzmanlaşmış hemşirelerin sözü edilen diğer ülkelerde olduğu gibi tarama ve tanı işlemlerinde istek yapma, uygulama, analiz ve sonuçları yorumlama, gerektiğinde sevk etme gibi görevlerinin bulunmadığı görülmektedir.

Ulusal Ve Uluslararası Kadın Sağlığı Hemşireliği İle İlgili Meslek Kuruluşlarının Bu Alandaki Çalışmalara Etkileri

2006 yılında Bangkok'ta Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation: WHO) tarafından Uluslararası Onurlu Hemşireler Birliği toplantısı (Sigma Theta Tau International: STTI) düzenlenmiştir. Toplantının başlıca amacı, temel hemşirelik ve ebelik eğitimi için küresel standartların geliştirilmesi ile sağlık uzmanlarının büyük çaplı göçlerinden kaynaklı hasta güvenliğinde ve hasta tedavi kalitesinde karşılaşılan sorunların ele alınması olmuştur. Toplantıda tartışılan belli başlı konular arasında programa kabul kriterleri, program geliştirme koşulları, program içerikleri, öğretim üyelerinin nitelikleri ve programdan mezun olma koşulları için birtakım küresel standartların oluşturulması bulunmaktadır. Hemşirelik eğitiminin kalitesi konusuna odaklanan projelerden biriside Küresel Hemşirelik Eğitimi Topluluğu Oluşturmada Ortak Çalışma Grubu (Joint Task Force on Creating a Global Nursing Education Community) olmuştur. Bu girişim bilgi paylaşmak ve kalite standartlarını teşvik etmek üzere oluşturulmuştur (Herdman 2011).

ANA (The American Nurses Association) hemşirelik standartlarını geliştirerek, hemşirelerin çalışma yerlerindeki haklarını arttırarak, hemşireliğe pozitif ve gerçekçi bakışı ilerletmeyi amaç edinmiş bir organizasyondur. ANA üyeleri ile iletişimde bulunarak ve hemşirelik ile ilgili ulusal ve uluslararası organizasyonlarla ittifak kurarak hemşirelik profesyonelliğini geliştirmeyi stratejik olarak planlamaktadır. Hemşirelik eğitiminin devamını sağlamak amaçlı akreditasyon veren bir kuruluş olan AWHONN misyonu kadın ve yenidoğan sağlığını geliştirmek, ileri seviyeye taşımak ve üstün savunuculuk araştırma eğitim klinik ve diğer profesyonel kaynakların hemşireliğe ve diğer sağlık uzmanlarına teslimi yoluyla hemşirelik mesleğini güçlendirmektir. Kendisini kadın ve yenidoğan sağlığına adanmış bir organizasyon olan AWHONN kültürel ve etnik farklılıkları mevcut bir hemşirelik birliğidir, bu farklılıklar ile yenilikçi kanıta dayalı ve maliyeti uygun kalite programları, ürünleri ve hizmetleri ilgili dünya paydaşları ile sağlayan uluslararası bir ağın bütünlüğünü oluşturur. Uluslararası eğitim için standart oluşturma konusundaki çabalar arasında Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organisation: UNESCO) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) tarafından hazırlanan "Sınır Ötesi Eğitimde Kalite Sağlanması için Gereken Kurallar" adlı yayın da yer almaktadır (Herdman 2011).

ABD'de Ulusal Kadın Sağlığı Hemşireliği Derneği (NPWH), kadın sağlığı hemşirelerinin özel alanlarda uzmanlaşmasını desteklemekte ve kontrasepsiyon, kanser tanılama ve önleme, menopoz, kolposkopi ve servikal hastalıkların yönetimi, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, gebelik, kadın sağlığı, cinsellik, kadın sağlığında primer bakım, kadınlarda idrar sorunlarının yönetimi gibi konularda eğitim programları düzenlemekte veya katkıda bulunmaktadır (National Association of Nurse Practitioners in Women's Health 2014b). Bu programlara örnek olarak Vanderbilt University School of Nursing tarafından ürojinekoloji alanında yürütülen master sonrası sertifika programı ve American Society for Reproductive Medicine'in Üreme Endokrinolojisi ve İnfertilite Hemşireliği alanında düzenlediği sertifika programı verilebilir (American Society for Reproductive Medicine 2014; Vanderbilt University School of Nursing 2014). Kadın sağlığı hemşireliğinde geliştirilmesi gereken roller, bakım verici, iletişim ve kişilerarası iletişim, sağlık eğitimi ve danışmanlık, profesyonel rol olmak üzere belli başlı dört grupta ele alınmıştır. Bu roller arasında;

- Kolposkopi uygulamak ve değerlendirmek,
- Ultrason uygulamak ve değerlendirmek,
- Post koidal test ve analiz yapmak,
- İnseminasyon işlemini uygulamak,
- Bazı ilaçların reçete edilmesi ve kullanımı ve etkilerini değerlendirmek,

gibi hemşirelik rolleri ülkemiz kadın sağlığı hemşireleri arasında henüz üzerinde durulmayan konulardır (Partovi Meran ve Hotun Şahin 2014).

Sonuç olarak bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların da gösterdiği üzere küreselleşme, toplum sağlığını, kadın ve çocuk sağlığını, hemşirelik uygulamalarını ve hemşirelik eğitimini sosyal, politik, ekonomik, çevresel, kültürel yönlerden olumlu ve olumsuz olarak etkilemektedir. Olumsuz etkileri azaltabilmek için hemşirelik eğitimlerinde küreselleşmenin getirdiği değişimlere ve fırsatlara duyarsız kalınmamalıdır. Bu açıdan baktığımızda kadın sağlığı hemşireliği kapsamında infertilite, ürojinokoloji, jinekoloji ve jinekolojik onkoloji, cinsel sağlık, perinatoloji ve menopoz gibi özel alanlarda, göçler ve savaşlar sonrası ortaya çıkan küresel sağlık sorunlarıyla mücadele edebilecek hemşireler için lisans ve lisansüstü eğitimlere, sertifika programlarına gereksinim duyulmaktadır. Bu sebeple kadın sağlığında daha kaliteli ve kanıta dayalı hemşirelik hizmetlerinin sunulabilmesi için Hemşirelik Kanunu'nun öngördüğü gibi hemşirelik eğitiminin sadece dört yıllık lisans eğitimiyle kazandırılması, meslek liselerinde hemşirelik ve hemşire yardımcılığı eğitimine son verilmesi, lisansüstü eğitimin daha yaygın hale getirilmesi, uzman hemşirelerin rol ve sorumluluklarının geliştirilmesi ve bunların yasal düzenleme kapsamında desteklenmesi gerekmektedir. Bakımın kalitesi lisansüstü ve doktora programı mezunu hemşirelerin bilgi, donanım ve deneyimlerini uygulamaya aktarmalarıyla ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik tüm hemşirelere hizmet içi eğitim programlarının etkili uygulanması ile gelişecektir.

KAYNAKLAR

American Society for Reproductive Medicine (2014). Nurse Certificate Course in Reproductive Endocrinology and Infertility, <https://www.asrm.org/euclid/detail.aspx?id=3848&sessionaltcd=NURCC001&WRP=CourseInformation.htm> (14.12.2014).

ANA (American Nurses Assosiation), Nursing World www.nursingworld.org/FunctionalMenuCategories/AboutANA (09.06.2015).

Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Nurses & National Association of Nurse Practitioners in Women's Health (2000). The women's health nurse practitioner: Guidelines for practice and education. Washington DC.

Arslan Özkan H.(2014) Hemşirelikte Bilim, Felsefe ve Bakımın Temelleri, Akademi Basın ve Yayıncılık, İstanbul, 46-66.

Arslan Özkan H, Akduran F.(2014) Hemşirelikte paradigmalara önemi, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 11(2):3-5.

Arslan H, Çıtak N, Potur Coşkuner D.(2004) Dünyada Hemşirelik Doktora Programlarına Genel Bakış. Hemşirelik Dergisi, XIII:53-57.

AWHONN (Assosiation Of Women's Health, Obstetric And Neonatal Nurses) https://www.awhonn.org/awhonn/content.do?name=10_AboutUs/10A_MissionVisionValues.htm (09.06.2015)
https://www.awhonn.org/awhonn/content.do?name=10_AboutUs/10_AboutUs_landing.htm (09.06.2015)

Bayık Temel A.(2011).. Küreselleşme ve Hemşirelik Eğitiminde Uluslararasılaşma. DEUHYO ED 2011, 4 (3), 144-150.

Curran, L. (2002). The Women's Health Nurse Practitioner. Evolution of a Powerful Role. AWHONN Lifelines, 6(4): 332–337.

Çeken, H., Öken, Ş., Ateşoğlu, L. (2008). Eşitsizliği derinleştiren bir süreç olarak küreselleşme ve yoksulluk. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9(2), 79-95.

Davidson P M, Meleis A, Daly J, Marilyn Douglas M. Globalisation as we enter the 21st century: Reflections and directions for nursing education, science, research and clinical practice. Journal of Transcultural Nursing 2003; 15(3): 162-74.

Duffy, M., Farmer, S., Ravert, P., Huittinen, L. (2003). Institutional issues in the implementation of an international student exchange program. Journal of Nursing Education 42(9), 399-405.

Eroğlu, K., & Koç, G. (2012). Düünden Bugüne Sağlık Mevzuatında Kadın Sağlığı Kapsamında Ana Çocuk Sağlığı Hemşirelik Hizmetleri. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 15(2).

Ersin ve Bahar (2013). Küreselleşmenin Hemşireliğe Etkisi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi (Journal of Harran University Medical Faculty) Cilt 11. Sayı 3, 2014, 280-288.*

Hemşirelik Yönetmeliği: 19 Nisan 2011 (2011).

<http://www.turkhemsirelerderneği.org.tr/hemsirelik-yonetmeliği.aspx> (02.03.2015).

Herdman, E. A.(2011) 20. Yüzyıl Eğitimi Kullanarak 21. Yüzyılın Zorluklarıyla Yüzleşmek: Hemşirelik Örneği. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 8 (3): 3-7.

Güngör İ., Rathfisch G., Kızılkaya Beji N.(2013). Kadın Sağlığı Hemşirelerinin Rol Yetki ve Sorumluluklarının Uluslararası Düzeyde İrdelenmesi. *F.N. Hem. Derg (2013) Cilt 21 - Sayı 1: 49-56.*

Kahraman, A., & Bolışık, B. (2014). Küreselleşmenin Çocuk Sağlığına Etkileri. *Pediatric Research*, 1(3), 108-12.

Kaya H.(2010). Küresel Sağlığı Geliştirmede Hemşirelik Eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:7 Sayı:1 S:361-365.

Kurjak A, Di Renzo GC, Stanojevic M. (2010) Globalization and perinatal medicine-How do we respond? *The Journal of Maternal-Fetal and Neonatal medicine*, April 23(4):286-296.

National Association of Nurse Practitioners in Women's Health (2014b). Special Expertise in Women's Health. <http://www.npwh.org/i4a/pages/index.cfm?pageid=3282> (01.11.2014)

Ökdem, S., Abbasoğlu, A., Doğan, N. (2000). Hemşirelik Tarihi, Eğitimi ve Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu*, 1(1): 5-11.

ÖSYS-Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2014). Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi 2014, Ankara, <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/2012OSYSKONTKILAVUZ.pdf> (02.04.2015).

Partovi Meran E, Hotun Şahin N (2014). Kadın sağlığı alanında uzman hemşirelik eğitimi ve uzman hemşirelik rolleri: Amerika Birleşik Devletleri örneği. *KASHED*, 2014, 1(1):1-14.

Temel Bayık A (2011). Küreselleşme ve Hemşirelik Eğitiminde Uluslararasılaşma. *DEUHYO ED 2011, 4 (3), 144-150.*

Topuksak B, Kubilay G.(2010). Florence Nightingale'den Günümüze Hemşirelik Eğitiminde Neler Değişti? Avrupa ve Türkiye'de Modern Hemşirelik Eğitimi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı,298-305.*

Ulutaş Ç. (2011). Sağlıkta Dönüşümün Kadın Sağlık Çalışanlarına Temel Yansımaları. I. Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Sempozyumu, Sağlıkta Kadın Emegi Sempozyum Kitabı, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 22-26.

Yıldız, H., Turan, M. (2010) Küreselleşme ve Sağlık. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 36 (1) 39-41, 2010.